

З. С. КРАВЦОВА

Зоріна Сергіївна Кравцова, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ПОНЯТТЯ І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
МЕХАНІЗМУ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

У сучасних умовах державотворення та конституційного реформування творення сучасної правової держави потребує оптимальної моделі державного управління, яка має базуватися на ефективному механізмі конституційно-правового регулювання. Відтак, виникає гостра потреба до наукового переосмислення теоретичних основ механізму конституційно-правового регулювання суспільних відносин, оскільки підстави для оцінки такого регулювання не можуть бути сталими, вони час від часу змінюються через вплив різних факторів, особливе місце серед яких посідають суспільні потреби та інтереси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розуміння механізму правового регулювання вивчаються вже досить тривалий час. Однак варто зауважити, що категорія «механізм конституційно-правового регулювання» на даний момент належить до числа малодосліджених і неоднозначних у сучасному конституційному праві. Аналіз наукової літератури свідчить, що науково-теоретична основа дослідження вивчена недостатньо. У вітчизняній правовій науці питання галузевого механізму правового регулювання порушувалося неодноразово представниками цивільстики, адміністративного, кримінального, екологічного права та ін. Більшість конституціоналістів, досліджуючи питання щодо механізму конституційно-правового регулювання, зазвичай обмежують своє наукове бачення на конституційному регулюванні тих чи інших суспільних відносин, тим самим залишаючи поза увагою визначення теоретико-правової концепції механізму конституційно-правового регулювання. Ще рідше в науці конституційного права зупиняються на характеристиці юридичних ознак, що дають змогу зрозуміти юридичні властивості механізму конституційно-правового регулювання.

Дослідженню правового регулювання та його механізму завжди приділялася неабияка увага науковців. Основоположне значення для розробки даної проблематики мають праці А. Абрамової, С. Алексєєва, Г. Борисова, Ю. Ведернікова, І. Григор'євої, М. Кельмана, А. Колодія, С. Комарова, В. Копейчикова, М. Кравчука, О. Мурашина, О. Скакун, В. Сухоноса, П. Рабіновича, В. Ткаченка, В. Шабаліна та ін. Дослідженню різних аспектів механізму правового регулювання присвячені праці таких учених, як Ю. Тодика, О. Скакун, В. Федоренко, О. Лютюк, О. Васильченко, С. Нарікова, Л. Морозова, О. Миронов, О. Вітченко, В. Горшенев, Ю. Кривицький, О. Малько, М. Осіпов, В. Шабалін, К. Шундіков, Л. Явіч, О. Бобилев, О. Запорожець, Г. Кичоть, В. Костюк, В. Кравчук, В. Красовська, Н. Кузнецова, Р. Майданик, В. Манько, С. Сарновська, Т. Таранюк та інші.

Метою статті є комплексний аналіз та систематизація науково-теоретичних праць і думок представників різних галузевих наук щодо юридичної категорії «механізм правового регулювання» задля встановлення базових теоретичних конструкцій, що були покладені в основу формування теорії механізму конституційно-правового регулювання, розкриття правової природи та специфічних ознак даного виду механізму правового регулювання.

Правове регулювання у суспільстві є важливою умовою для створення стабільного правопорядку, функціонування державних органів, організацій та установ, які мають забезпечувати охорону та захист прав, свобод і законних інтересів громадян¹.

Будь-яке виникнення нових правовідносин обумовлено встановленням їх особливого правового регулювання. Необхідність визначення окремого механізму правової регламентації спеціальних правовідносин пояснюється тим, що розвиток, ускладнення, комплексний характер суспільних зв'язків та інститутів, застосування нових виробничих і соціальних технологій, світові інтеграційні процеси, кризові явища в процесі нормального господарювання, багато інших факторів визначають важливість, значущість рішень, спрямованих на вибір правового засобу, що використовується для впливу на суспільні відносини².

У літературі з загальної теорії держави і права була висловлена думка про можливість проведення самостійного аналізу механізму регулювання окремої галузі права, оскільки в кожній галузі норми, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав і обов'язків, будучи пов'язані в єдиний, узгоджено функціонуючий механізм регулювання суспільних відносин, відрізняються своєрідними галузевими рисами³.

Термін «конституційно-правове регулювання» є загальноприйнятим у класичній науковій літературі. Сфера конституційного впливу на суспільні відносини носить всеосяжний і безумовний характер. Конституція є базою правової системи будь-якої держави, закладає і встановлює відправні точки розвитку правового регулювання політичних, економічних, соціальних, духовних, культурних та інших відносин. Аналізуючи зміст чинної Конституції України, неможливо не виявити застарілі й неефективні механізми конституційного регулювання тих чи інших суспільних відносин, вони потребують удосконалення, якісного перезаванта-

ження. Суспільство і право не стоять на місці, вони постійно розвиваються і, як наслідок, виникає необхідність внести корегування в теоретичну конструкцію механізму конституційно-правового регулювання, що склалася, оскільки це, безумовно, накладає відбиток на ефективність функціонування механізму конституційно-правового регулювання суспільних відносин.

Теоретична проблема механізму конституційно-правового регулювання потребує вирішення основних завдань: визначити поняття, його зміст та структурні елементи, з'ясувати його місце та роль в механізмі правового регулювання в цілому, виділити особливості, що дають змогу відмежувати конституційно-правовий механізм від інших галузевих механізмів, виявити фактори, що впливають на його наповнення, виділити й систематизувати стадії, визначити взаємодію механізму конституційно-правового регулювання з іншими правовими явищами і зв'язки залежності в процесі його функціонування.

Розв'язання поставлених завдань науковцями допоможе сформувати цілісну концепцію механізму конституційно-правового регулювання, яка може стати теоретико-методологічним підґрунтям для подальшої конституційної правотворчості та правозастосовної діяльності з метою нормативно- та організаційно-правового вдосконалення. Вважаємо, що категорія «механізм конституційно-правового регулювання» дає змогу розкрити теоретичні характеристики, правову природу та специфічні ознаки даного виду регулювання, виділити способи та засоби впливу на соціальні відносини, виявити критерії оцінки результативності впливу на регулювання зазначеного механізму.

У зв'язку з цим при аналізі даного поняття вважаємо за необхідне звернутися до теоретичних праць вчених, які досліджували такі загальні категорії, як «механізм», «механізм регулювання», «механізм правового регулювання», «конституційне регулювання».

Спробуємо розкрити розуміння сутності, змісту та характерних особливостей дефініції «механізм» як правової категорії. Очевидно, що поняття механізм як родова наукова абстракція може застосовуватися для характеристики достатньо широкого кола явищ та процесів⁴.

На думку О. Литвинова, термін механізм відіграє в житті людини досить значну роль. Він застосовується практично в усіх сферах життєдіяльності суспільства, але особливо – у сфері суспільних відносин, де, як правило, пов'язується зі здійсненням певного явища, процесу, реалізацією відносин⁵.

Ми підтримуємо позицію О. Єщук, яка зазначає, що фахівцями багатьох галузей знань для визначення взаємодіючих частин цілого застосовується термін «механізм». Він також широко використовується правознавцями на сучасному етапі розвитку юриспруденції⁶.

У вітчизняній правовій науці категорія «механізм» активно використовується для регулювання різних суспільних правовідносин: «механізм держави», «механізм державної влади», «механізм правового впливу», «механізм правового регулювання», «механізм правотворчості», «юридичний механізм управління», «механізм конституційного впливу на акти державно-правового законодавства», «механізм реалізації Конституції, конституційних норм», «механізм реалізації права», «механізм реалізації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина», «механізм забезпечення (державою) прав і обов'язків громадян» тощо.

Ю. Тодика вважає: використання категорії «механізм» в юриспруденції пов'язано з усвідомленням того, що недостатньо мати матеріальні норми, розвинену систему законодавства, потрібні й чіткі механізми їх втілення в життя, що повною мірою стосується і конституційно-правової сфери⁷.

Досить вдало, на нашу думку, сформулював бачення сутності правового механізму К. Шундіков, який зазначає, що правовий механізм являє собою необхідний та достатній для досягнення конкретної юридичної цілі системний комплекс юридичних засобів, організованих послідовно і діючих поетапно, відповідно до нормативно заданої схеми (процедури). Зазначене свідчить, що правовий механізм – це певна конструкція, яка передбачає дію послідовно організованих юридичних засобів, які дають можливість досягти конкретну юридичну ціль з дотриманням відповідної процедури. Кожна ланка такого механізму є самостійним комплексом юридичних засобів. Правові механізми притаманні як теорії держави і права, так і різним галузям права. Так, в конституційному праві існує правовий механізм проведення виборів, механізм формування уряду; в кримінально-процесуальному праві – механізм порушення та розгляду кримінальної справи; в цивільно-процесуальному праві – механізм розгляду цивільної справи тощо⁸.

О. Лотюк, аналізуючи правовий механізм, доходить висновку, що число і характеристики компонентів, які становлять правовий механізм, не є постійними величинами і в результаті його функціонування можуть змінюватися. Вивчення статичних станів утворень і структур механізму, які безперервно змінюються, призводить до зменшення обсягу знань про нього як цілісне утворення. Кожному етапу розвитку суспільства і держави відповідає своя система правових стимулів, обумовлена матеріальними і соціально-культурними умовами життя. Зміна матеріальних і соціально-культурних умов життєдіяльності суспільства приводить до модифікації інститутів правового стимулу. Це може виражатися у появі нових видів стимулів, зникненні застарілих, наповненні їх новим змістом, що відображає специфіку державного та суспільного життя⁹.

Поряд з категорією правовий механізм виділяють таку категорію, як механізм правового регулювання. Враховуючи її теоретичну важливість, складність і значення, нашим завданням є визначення і дослідження основних підходів до сутності такого явища, як механізм правового регулювання.

Вперше у юридичній науці було подано до розуміння категорію «механізм правового регулювання» у науковій роботі «Право і законність в період розгорнутого будівництва комунізму» М. Александровим¹⁰. Сама категорія «механізм правового регулювання» виникла в рамках загальної теорії права для відображення руху, функціонування правової форми¹¹.

С. Алексєєв під механізмом правового регулювання визначає взятую у єдності систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується регуляторний правовий вплив на суспільні відносини (діяльність їх учасників)¹².

А. Малько визначає механізм правового регулювання як систему правових засобів, організованих найбільш послідовним чином з метою подолання перешкод, що стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права¹³.

С. Нарикова механізм правового регулювання розглядає як складну, багаторівневу структуру, що проявляється у формі різноманітних юридичних процесів, елементи яких хоча і є вираженням правової статистики, однак не тотожні їй¹⁴.

Механізм правового регулювання допомагає розглядати правову матерію певних галузей, сфер чи секторів суспільних відносин у комплексі, одночасно дає можливість проаналізувати долю кожного правового елемента в забезпеченні спільного результату та залишити за межами аналізованих систем елементи, які привнесені штучно і не забезпечують спільних функцій. Хотілося би зазначити, що категорія механізму правового регулювання була запозичена з механіки, але останнім часом надійно прижилась у теорії юриспруденції¹⁵.

В. Малахов і В. Козаков, вважають, що проблема механізму правового регулювання дуже актуальна і в сучасній правовій науці, оскільки його особливості полягають у тому, що він в єдності охоплює найсуттєвіші елементи правової регламентації поведінки суб'єктів права, пов'язуючи в єдиному норми, правовідносини і акти реалізації права¹⁶.

Як вказує А. Мильков, важко знайти яку-небудь роботу на правову тему, в якій автор в тому чи іншому контексті не використав би поняття «механізм правового регулювання». Нерідко в такому використанні проглядається отождоження цього поняття з правом або правовою системою¹⁷.

Ю. Арзамасова і Я. Наконечного зазначають про те, що «базове поняття «механізм правового регулювання» стало теоретичною основою, визначено «стартовим майданчиком» для здійснення досліджень механізмів правового регулювання різних галузей та інститутів права і галузей законодавства»¹⁸.

Дослідження механізму правового регулювання як комплексного динамічного явища ускладнено існуванням великої кількості підходів до з'ясування його змісту та сутності, що створює перешкоди для формування узагальнених уявлень про цю складну юридичну категорію. Донині існують складнощі у формуванні єдиного розуміння самого поняття механізму правового регулювання. Це пов'язано з різними підходами до трактування механізму правового регулювання, що висловлюються науковцями.

На основі вищезазначених наукових думок доходимо висновку, що категорія «механізм правового регулювання» є фундаментом, основою для всіх без винятку галузей права.

Особливість конституційно-правового регулювання полягає в тому, що воно має специфічний механізм. Таким чином, варто звернутися до аналізу категорії «механізм конституційно-правового регулювання» за аналогією з механізмом правового регулювання.

Ми погоджуємось з думкою О. Лотюк, яка зазначає що за своєю юридичною природою механізм конституційно-правового регулювання є специфічним, але водночас він є частиною загального механізму правового регулювання, тому йому притаманні ознаки, які характеризують механізм правового регулювання¹⁹.

Таким чином, «механізм конституційно-правового регулювання» є похідним від поняття «механізм правового регулювання», оскільки вони співвідносяться між собою як частина і ціле. Конституційно-правова природа механізму правового регулювання проявляється в тому, що конституційне регулювання служить фундаментом і визначає напрями для подальшого правового регулювання інших галузей права.

В. Колісник під механізмом конституційного регулювання пропонує розуміти систему послідовно організованих юридичних засобів, що доповнюють один одного, за допомогою яких забезпечується упорядкованість суспільних відносин визначального характеру (насамперед відносин владарювання) та досягаються цілі конституційно-правового регулювання. Науковець зазначає, що механізм конституційного регулювання можна розглядати і в контексті різних способів втілення в життя конституційних норм (використання, виконання, дотримання, застосування), і як послідовну зміну певних стадій (етапів) конституційного регулювання²⁰.

Ми підтримуємо думку В. Яроцького, який не погоджується з твердженням про те, що «конституційно-правові норми, що становлять нормативну основу механізму конституційно-правового регулювання, переважно зібрані у межах єдиного нормативно-правового акта (Основного Закону України)... Відповідно досить легко уможливно розмежувати процедурні особливості прийняття конституційних норм та механізм їх дії»²¹.

Доцільно зауважити, що механізм конституційно-правового регулювання діє у будь-якій державі не ізольовано, а в сукупності з іншими елементами правового регулювання: правосвідомістю, правовою психологією, правовою культурою²².

Наголошуємо на тому, що поняття «механізм конституційно-правового регулювання» дає змогу здійснити правовий аналіз конституційної практики регулювання суспільних відносин на найвищому юридичному рівні, визначити його особливості, роль і місце кожного структурного елемента в процесі конституційного регулювання, простежити фактори впливу на суспільні відносини і з'ясувати основні проблеми чинного законодавства на предмет закріплення в ньому зазначеного механізму, що безпосередньо впливають на ефективність реалізації його на практиці.

В. Колісник зазначає, що механізм конституційного регулювання складається з кількох стадій. Їх кількість може бути різною залежно від специфіки певної конституційної норми чи групи взаємопов'язаних конституційних норм, і на кожній із них визначальний регулюючий вплив має певна група юридичних засобів, що в сукупності становлять механізм конституційного регулювання²³.

Таким чином, на основі проведеного аналізу доходимо висновку, що категорія «механізм конституційно-правового регулювання» має самостійну цінність для теорії конституційного права, носить фундаментальний і методологічний характер для галузі права та закономірно визнається класичною для теоретико-правової складової науки. Механізм конституційно-правового регулювання включає в себе найважливіші способи та засоби, за допомогою яких відбувається правовий вплив на суспільні відносини. Особливістю конституційно-правового механізму є його складна і багаторівнева структура.

У сучасних умовах конституційного реформування перед нами стоїть завдання формування ефективного конституційно-правового механізму регулювання й забезпечення суспільних відносин, оскільки аналіз норм Конституції України показує, що в даний час особливості конституційного регулювання потребують переосмислення, адже правові реалії та соціальна практика вносять корективи в теоретичні конструкції, частина яких втратила актуальність.

¹ Красовська В. Г. Механізм правового регулювання як система правових засобів / В. Г. Красовська // Держава і право. Юридичні і політичні науки / Ін-т держави і права НАН України. – К., 2009. – Вип. 43. – С. 81.

² Землянов О. Е. Публично-правовое регулирование: проблема теории и практики : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Олег Евгеньевич Землянов. – Волгоград. – 2011. – С. 3. – 30 с.

³ Морозова Л. А. Конституционное регулирование в СССР / Л. А. Морозова. – М.: Юрид. лит., 1985. – С. 49. – 144 с.

⁴ Шундинов К. В. Правовые механизмы: основы теории / К. В. Шундинов // Государство и право. – 2006. – № 12. – С. 13.

⁵ Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : моногр. / Олексій Миколайович Литвинов. – Х. : ХНУВС, 2008. – С. 88. – 446 с.

⁶ Єщук О. М. Механізм адміністративно-правового регулювання / О. М. Єщук // Митна справа (Наукове фахове видання). – 2011. – № 3 (75). – Ч. 2. – С. 264–267.

⁷ Тодыка Ю. М. Конституция Украины – Основной Закон государства и общества: учеб. пособ. / Ю. М. Тодыка. – Х.: Факт, 2001. – С. 337. – 382 с.

⁸ Тарахович Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії / Т. І. Тарахович // Держава і право. – 2010. – Вип. 50. – С. 12–18.

⁹ Лотюк О. С. Особливості механізму конституційно-правового регулювання громадянського суспільства / О. С. Лотюк // Вісник Вищої ради юстиції. – 2013. – № 1. – С. 92–101.

¹⁰ Александров Н. Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма : моногр. / Н. Г. Александров. – М., 1961. – С. 35. – 271 с.

¹¹ Абрамова А. А. Эффективность механизма правового регулирования: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / А. А. Абрамова. – Красноярск, 2006. – С. 14. – 206 с.

¹² Алексеев С. С. Общая теория права : Курс: в 2 т. / С. С. Алексеев. – М., 1982. – Т. 2. – С. 310–312.

¹³ Теория государства и права / под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – М.: Юрист, 1997. – С. 625.

¹⁴ Нарикова С. П. Системный подход к исследованию механизма правового регулирования: дисс. ... канд. юрид. наук / С. П. Нарикова. – М., 2006. – 180 с.

¹⁵ Осадчий В. І. Механізм правового регулювання / В. І. Осадчий // Митна справа. – 2013. – № 5 (89). – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 336–340.

¹⁶ Теория государства и права / под ред. В. П. Малахова, В. Н. Казакова. – Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – С. 135. – 303 с.

¹⁷ Мильков А. В. К вопросу о механизме правового регулирования / А. В. Мильков // Закон. – 2012. – № 3. – С. 147–151.

¹⁸ Арзамасов Ю. Г. Мониторинг в правотворчестве: теория и методология / Ю. Г. Арзамасов, Я. Е. Наконечный. – М.: Изд-во МГТУ, 2009. – С. 163. – 196 с.

¹⁹ Лотюк О. С. Вказана праця. – С. 92–101.

²⁰ Колісник В. Механізм конституційного регулювання та його основні стадії в контексті реалізації виборчого права та формування конституційного ладу / В. Колісник // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 5. – С. 44–50.

²¹ Яроцький В. Характеристика основних стадій механізму цивільно-правового регулювання / В. Яроцький // Право України. – 2010. – № 12. – С. 19.

²² Конституційне право зарубіжних країн: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / А. З. Георгіца ; М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Тернопіль : Астон, 2003. – 431 с.

²³ Колісник В. Механізм конституційного регулювання та його основні стадії в контексті реалізації виборчого права та формування конституційного ладу / В. Колісник // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 5. – С. 44–50.

Резюме

Кравцова З. С. Поняття і теоретико-методологічна характеристика механізму конституційно-правового регулювання.

Стаття присвячена загальнотеоретичному аналізу поняття «механізм конституційно-правового регулювання». Здійснено комплексний аналіз та систематизацію науково-теоретичних праць і думок представників різних галузевих наук щодо юридичної категорії «механізм правового регулювання» задля встановлення базових теоретичних конструкцій, що були покладені в основу формування теорії механізму конституційно-правового регулювання.

Ключові слова: механізм правового регулювання, конституційно-правове регулювання, механізм конституційно-правового регулювання.

Резюме

Кравцова З. С. Понятие и теоретико-методологическая характеристика механизма конституционно-правового регулирования.

Статья посвящена общетеоретическому анализу понятия «механизм конституционно-правового регулирования». Осуществлены комплексный анализ и систематизация научно-теоретических трудов и мнений представителей различных отраслевых наук по юридической категории «механизм правового регулирования» для установления базовых теоретических конструкций, которые были положены в основу формирования теории механизма конституционно-правового регулирования.

Ключевые слова: механизм правового регулирования, конституционно-правовое регулирование, механизм конституционно-правового регулирования.

Summary

Kravtsova Z. The concept and theoretical and methodological characteristic of the mechanism of constitutional-legal regulation.

The article is devoted to the general theoretical analysis of the concept of the mechanism of constitutional and legal regulation. The complex analysis and systematization of scientific and theoretical works and opinions of representatives of various branch sciences on the legal category of the mechanism of legal regulation for the establishment of the basic theoretical constructions, which were the basis for the formation of the theory of the mechanism of constitutional and legal regulation.

Key words: mechanism of legal regulation, constitutional-legal regulation, mechanism of constitutional-legal regulation.

УДК 342.51; 52; 53

Н. Л. ОМЕЛЬЧЕНКО

Наталія Леонідівна Омельченко, кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ТА ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ПРАВА

Одним із фундаментальних понять у сучасній науці конституційного права взагалі та парламентського права зокрема є категорія «парламентаризм» (франц. *parlementarisme* – парламентська система). Термінологічно, як правильно визначає Ю. С. Шемшученко «парламентаризм» походить від терміна «парламент» і означає систему організації державної влади, яка базується на активній ролі парламенту у здійсненні цієї влади¹. Проте слід зазначити, що парламентаризм є порівняно новою категорією для юридичної науки, яка не отримала єдиного визначення в юридичній літературі і по-різному інтерпретується. Передусім, як підкреслює В. М. Шаповал, це «пов'язано з багатоманітністю парламентської практики в різних країнах як тоді, так і в наші дні». Автор наголошує, що для одних і тих самих цілей вживаються терміни «парламентаризм», «парламентське правління», «парламентський лад», «парламентський режим» та ін. У своєму монографічному дослідженні «Основи теорії парламентаризму» (2015 р.), яке на сьогоднішній день є однією з останніх робіт відповідної проблематики, він правильно робить наголос на тому, що «трактуючи парламентаризм, різні автори фактично розкривають основні характеристики парламентаризму»². Крім того, варто зазначити, що як галузь наукових досліджень парламентаризм поступово виходить за межі політичних і юридичних наук та науки державного управління. Змістом цього інтегративного напрямку стають дослідження теорії, історії і практики парламентаризму як провідної ланки державотворчого процесу; вивчення системи організації міжнародної співпраці у сфері державної влади та державного управління, провідну роль у якій відіграють представницькі колегіальні органи, дослідження їх функцій під час здійснення державної влади тощо³. У зв'язку з цим необхідною умовою дослідження парламентаризму є аналіз наукових підходів для розуміння дефініції «парламентаризм» як фундаментальної категорії парламентського права України.

Метою статті є проведення наукового пошуку, виявлення та обґрунтування сутнісних ознак сучасного парламентаризму в контексті формування й розвитку парламентського права України.

Насамперед для більш глибокого проникнення у поняття та сутність парламентаризму варто зробити наголос на історичному контексті, відповідно до якого парламентаризм є історично зумовленим наслідком суспільно-політичного розвитку країн середньовічної Європи. Його формування було пов'язане із становленням сучасної державності цих країн⁴. Адже за винятком Англії, де становлення парламентаризму почалося у XVII ст., такого явища, як парламентаризм, не існувало, хоча вже до того часу кілька століть у ряді країн функціонували станово-представницькі установи, які були предтечею парламентів⁵.

У цей час закладається фундамент доктрини парламентаризму, формується концепція парламентаризму у роботах І. Бентама, Л. Дюгі, А. Есмена, Дж. Локка, Дж. С. Міля, Ш. Монтеск'є, М. Орію та ін. Крім того,